

Gospodarka wapniowo-fosforanowa

Wapń w ustroju:

- **SUROWICA – 0,01%** całk. ustroju

Ca całk. 2,1 – 2,7 mmol/L

30 – 50 % -związany z białkami – albuminy, globuliny;

5-15 % - rozpuszczalny, niezjonizowany- kompleksy fosforanowe, cytrynianowe, dwuwęglanowe;

40 – 60% -zjonizowany (1,12 – 2,23 mmol/l)

- **KOŚCI, ZĘBY – 99%** - hydroksyapatyt
- **PŁYNY ZEWNĄTRZ- I WEWNĄTRZKOMÓRKOWE**

Rola wapnia w organizmie

- Próg pobudliwości komórek
  - przewodnictwo nerwowe
  - pobudliwość mięśni
- Kurczliwość mięśni – w tym prawidłowa kurczliwość mięśnia sercowego
- Wewnątrzkomórkowe procesy metaboliczne
  - działanie hormonów na komórki docelowe
- Składnik budulcowy – szkielet, zęby
- Procesy krzepnięcia krwi

Wapń w ustroju:

- Dobowe zapotrzebowanie – 0,6 - 0,8 g
- Wchłaniany w ok. 30 % w jelicie, przy udziale witaminy D, C, laktozy, w środowisku kwaśnym.
- Utrudniają wchłanianie: fityniany, błonnik, kwas szczawiowy, leki: sterydy, tyroksyna
- Upośledzone wchłanianie u pacjentów z CF, celiakią
- Zatrzymywane ok. 10 - 25 % (zależnie od okresu życia i szybkości wzrostu) -
głównie w beleczkach kostnych.

Wapń w ustroju:

Homeostaza wapnia:

- Ca aktywny metabolicznie to Ca:
  - płynów ustrojowych (zjonizowany),
  - wchłaniany z pożywienia,
  - z kości
- Utrzymywany w równowadze dynamicznej dzięki PTH, wit.D3 i kalcytoninie

Homeostaza wapnia

PTH (parathormon):

wzrost Ca w osoczu:

- uwalnia Ca z kości
- w nerkach zmniejsza wydalanie Ca, zwiększa wydalanie PO₄
- w jelicie zwiększa absorpcję Ca przy udziale vit D3

Kalcytonina:

zmniejsza Ca w osoczu:

- hamuje resorpcję Ca, PO₄- w kościach.

Homeostaza wapnia

Witamina D₃ (synteza skórna, pożywienie)

- zwiększa wchłanianie Ca i P z jelita,
- zwiększa mineralizację kośćca.

W chorobach wątroby, nerek, zaburzeniach wchłaniania, przy przyjmowaniu leków przeciwpadaczkowych synteza aktywnej witaminy D₃ i jej prawidłowe działanie jest zaburzone.

Fosfor w ustroju

- P [2,8 – 4 mg/dl]
- jon wewnątrz- i zewnątrzkomórkowy
  - budulec błon kom.
  - składnik kw. nukleinowych nukleotydów, ATP;
  - P nieorganiczny – składnik układu buforowego – usuwanie H⁺ przez nerki
- źródło – pokarmy (zawierają dość dużo P) nie obserwuje się niedoborów żywieniowych P.
główne źródło- mleko (36%),mięso (20%), jaja (12 %)

Optymalny stosunek Ca: P 2:1

- Wchłanianie jelitowe fosforanów- jest niemal całkowite, poziom w surowicy regulowany głównie wydalaniem przez nerki.

Tężyczka

Stan pobudliwości układu nerwowego powstający wskutek nieprawidłowego stężenia jonów w płynie zewnątrzkomórkowym.

Przyczyny:

- Hipokalcemia (Ca całk. < 2 mmol/l) – utrata Ca, ONN, niedobór wit.D₃, niedobór/ nieefektywne działanie PTH
- Hipomagnezemia,
- Hiperfosfatemia,
- Alkalozja (hiperwentylacja)

Tężyczka

1. utajona: objawy wywoływane specyficznymi bodźcami:

Objaw Chvostka

Objaw Trousseau

Objaw Ibrahima-Lusta

Objaw Erba

Tężyczka

2. jawna: (przy dużych zaburzeniach jonowych) objawy pojawiają się samoistnie:

- kurcze mięśniowe (garstowo – stopowe)
- drgawki (uogólnione)
- skurcz krtani
- skurcz oskrzeli
- zaburzenia czucia, parestezje

Tężyczka utajona:

- **obj. Chvostka** – uderzenie młotkiem neurolog. w okolicę wyjścia n. VII
- **obj. Trousseau** – wypełnienie mankietu na 3min.
- **obj. Ibrahima- Lusta** - uderzenie młotkiem neurolog. nad główką k. strzałkowej (okolica wyjścia n. strzałkowego),
- **obj. Erba** - drażnienie nn. ruchowych prądem galwanicznym (o stałym natężeniu) (mniejszym niż wywołujące reakcje w warunkach fizjolog.)

Tężyczka - leczenie

- Hipokalcemia ostra 1 -2 ml 10% glukonianu Ca/kg i.v
powoli !!!

Hipokalcemia przewlekła

50 mg/kg / dobę Ca p.o.,
2000 j.m./ dobę D3

- Hipomagnezemia – 25 % roztw. MgSO₄ 0,2 ml/kg m.c.
- Hiperfosfatemia - ograniczenie fosforanów w diecie (mleka krowiego).

KRZYWICA

- Choroba metaboliczna dotycząca tylko dzieci, spowodowana niedoborem wit. D3 (pierwotnie) oraz (wtórnie) hipokalcemią, które prowadzą do zaburzeń mineralizacji kości.
- Dotyczy okresów przyspieszonego wzrastania - niska masa urodzeniowa, 0-2 r.ż., okres dojrzewania.

KRZYWICA

Krzywica rzekomoniedoborowa- dziedziczenie recesywne

Genetyczne upośledzenie metabolizmu D3:

Typ I – defekt hydroksylazy → synt.1,25 OH-D3,

Typ II- defekt receptora dla kalcytriolu.

Inne przyczyny:

- zaburzenia wchłaniania:

przewlekłe ch.p.pok., wątroby, dróg żółciowych,

- nadmiar fosforanów w diecie

- przewlekłe leczenie przeciwdrgawkowe,

- osteopenia nerkowa (p.n.n)

Objawy krzywicy:

OBJAWY DOTYCZĄ UKŁ. KOSTNEGO:

- „Różaniec krzywicy” – zgrubienia kostno-chrzęstnych połączeń żeber,
- „Bransolety krzywicy” - pogrubienie obwodowych nasad kk. przedramion („obrzęk” nadgarstków i kostek);
- *Cranio tabes* - rozmiękanie i spłaszczenie potylicy,
- Szpotawość/koślawość kończyn

Rozpoznanie krzywicy:

- Wywiad (niedostateczna podaż wit.D₃),
- Objawy kliniczne

POTWIERDZENIE:

- RTG nadgarstka
- Markery gospodarki Ca/PO₄
  - zmniejszona ilość PO₄ w surowicy
  - zmniejszone stężenie Ca lub norma
  - ALP podwyższone

Leczenie krzywicy

- Wit. D₃ 4-5 000j.m./d przez 3 tygodnie, pod kontrolą ALP, ocena kliniczna, po ustąpieniu obj. – dawki profilaktyczne zależnie od wieku.
- Objawy zatrucia D₃ (przedawkowanie): hiperkalcemia, hiperkalciuria, odwodnienie, pragnienie, brak apetytu, wymioty, zaparcia, nefrokalcynoza

Profilaktyka krzywicy:

- Właściwa podaż Ca i wit.D3
  - w diecie i ew suplementacja preparatami farmakologicznymi.
- **Ca:** 0-0,5 rż – 400 mg/dobę, 1 szkl. mleka=250 mg =
0,5- 1 rż. – 600 mg/dobę, 150 g jogurtu,
1 – 3 rż - 1000 mg/d, 5 dag sera białego,
4 – 9 rż - 800 mg/d, 4-5 naleśników,
10-18 rż - 1200 mg/d. 20 pierogów ruskich,
2 plastry sera żółtego.
- **wit.D3:** wcześniaki - 1000 j.m./dobę,
noworodki donoszone, niemowlęta – 400 j.m./d,

Profilaktyka krzywicy:

Suplementacja wit. D₃

- dzieci karmione piersią:
  - Donoszone - suplementacja 400 j.m./d
  - Wcześnieiki – suplementacja 800 j.m. /dobę
- przy karmieniu mieszanym – indywidualne ustalenie dawki.
noworodki i niemowlęta karmione sztucznie –
nie wymagają suplementacji (o ile ilość spożytego mleka pokrywa dobowe zapotrzebowanie: 800-1000ml).

Profilaktyka krzywicy

- 0-6 m.ż. – dodatkowa podaż D3 w żywności wzbogaconej tą witaminą lub w preparatach farmaceutycznych - 400 j.m./dobę
6-12m.ż – 400 – 600jm.
1 – 10 r.ż. – 600 – 1000jm.
11 – 18 r.ż. 800 – 2000jm.

Vit. D₃

1 kropla = 500 j.m.

Vigantol

1 kropla = 670 j.m.

Vigantolekten - tabl `a 500, 1000 j.m.

Tran

- kaps. `a 35, 400 j.m.

- Zaburzenia wchłaniania (głównie tłuszczów); choroby wątroby, nerek; terapia przeciwdrgawkowa (fenytoina, fenobarbital)
- suplementacja 1000 j.m. wit. D3 /dobę.

Profilaktyka krzywicy:

- Efektywna profilaktyka zależy od:
urozmaiconej diety zawierającej odpowiednie ilości wapnia, dostatecznie długiego wypoczynku na świeżym powietrzu.

[istotne rozważenie rzeczywistej ekspozycji na słońce –

ubiór, filtry UVB, zanieczyszczenie powietrza,

czas przebywania na powietrzu,

osoby o ciemnej karnacji.]

W przypadku izolowanych objawów...

Nie ma podstaw do zmiany sposobu

dawkowania wit.D₃, przy stwierdzeniu **izolowanych** objawów:

- nieprawidłowa wielkość ciemienia,
- opóźnione ząbkowanie,
- nadmierne pocenie się dziecka.

Należy wówczas oznaczyć stężenie 25OH-D₃ i parametry gospodarki Ca-P.